

Κωνσταντίνος Μακέδος: «Απαιτείται μία νέα κανονικότητα στον Κατασκευαστικό και Μελετητικό Κλάδο»

Ομιλία του προέδρου του ΤΜΕΔΕ Κωνσταντίνου Μακέδου στην ημερίδα του ΣΑΤΕ, σχετικά με την εφαρμογή του νόμου 4412/2016

Συμπληρώνονται φέτος 11 χρόνια από την είσοδο της ελληνικής οικονομίας σε ύφεση. Και εννιά χρόνια εγκλωβισμού στη μεγαλύτερη κρίση, που γνώρισε μεταπολεμικά η πατρίδα μας. Με πρωτόγνωρη ένταση και διάρκεια. Με απώλεια του ΑΕΠ που μόνο μετά από πόλεμο καταγράφεται. Ο κλάδος μας, το έχει βιώσει με υπέστη τις πλέον οδυνηρές συνέπειες. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στις χώρες που ανέκαμψαν και μάλιστα πολύ σύντομα από την οικονομική κρίση, ο κατασκευαστικός τομέας έπαιξε έναν πολύ σημαντικό ρόλο στο μέσο όρο αύξησης του ΑΕΠ τους. Συμβάλλοντας ουσιαστικά στην ανάκαμψη. Παντού ο κατασκευαστικός κλάδος, όπως και στη δική μας πατρίδα συνέβαλε πολλαπλασιαστικά. Εμείς δεν καταφέραμε να ανακάμψουμε τα τελευταία χρόνια.

Αν και δημιουργούνται οι συνθήκες για να γίνει κάτι, χρειάζονται νέα χρηματοδοτικά εργαλεία και νέα ύλη έργων. Το παλιό σύστημα, η παλιά λογική της κεντρικής διοίκησης, του παλιού σχεδιασμού ξεπερνιέται, ενώ δεν υπάρχουν ούτε οι πόροι ούτε τα απαιτούμενα εργαλεία. Αν εξετάσουμε δε, το χρόνο που απαιτείται για να ωριμάσουν οι περιβαλλοντικές μελέτες ή οι πολεοδομικοί όροι, τότε μιλάμε, σε περιπτώσεις, για δεκαετίες σχεδόν.

Πρέπει να είμαστε και παραγωγικοί και ουσιαστικοί και να δούμε τις δικές μας παθογένειες. Τι έφταιγε τα προηγούμενα χρόνια, τι συμβαίνει με το θέμα των εκπτώσεων, τι συμβαίνει με τα τιμολόγια, τι συμβαίνει με το δημόσια έργα; Δημόσιο έργο δε νοείται εάν δεν εξυπηρετεί πρωτίστως το δημόσιο συμφέρον. Και το δημόσιο συμφέρον προσδιορίζεται όχι μόνο όταν επιτυγχάνεται η βέλτιστη σχέση κόστους και ποιότητας, αλλά όταν επιτυγχάνεται η μέγιστη παραγωγική οικονομική αξία για την τοπική κοινωνία και την εθνική οικονομία. Η κρίση μας το δίδαξε αυτό, τώρα χρειάζεται να δείξουμε ότι το εμπεδώσαμε.

Σε κάθε αλλαγή του θεσμικού πλαισίου για τα δημόσια έργα το πρόβλημα που ανακύπτει είναι το πραγματικό αποτέλεσμα σε πραγματικό χρόνο. Ο ν. 4412/2016 προέκυψε ύστερα από αρκετές προσπάθειες που προηγήθηκαν, επί 5 χρόνια περίπου, για τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων, και τις αέναες συζητήσεις για την κωδικοποίηση της νομοθεσίας.

Στα πολύ θετικά του νόμου είναι σαφώς η ενοποίηση του θεσμικού πλαισίου για όλες τις δημόσιες συμβάσεις. Σημαντική καινοτομία είναι επίσης η εισαγωγή του ηλεκτρονικού διαγωνισμού, ο οποίος πράγματι έχει διευκολύνει σημαντικά τη διεξαγωγή των διαδικασιών. Αλλά το σημαντικότερο ζητούμενο ήταν εξάλειψη του φαινομένου των «συνεννοήσεων» των οικονομικών φορέων κατά την υποβολή της οικονομικής προσφοράς.

Ωστόσο, με την έναρξη της εφαρμογής του νόμου άρχισαν ήδη να φαίνονται τα πρώτα αποτελέσματα, αλλά και να καταγράφονται τα πρώτα προβλήματα.

Από το σύνολο των περισσότερων από 50 απαιτούμενων προεδρικών διαταγμάτων και Υπουργικών Αποφάσεων, έχουν εκδοθεί και ισχύουν 14 υπουργικές αποφάσεις και ένα προεδρικό διάταγμα. Επισημαίνω ωστόσο, ότι στον νόμο περί μελετών 3316/2005, ο οποίος είχε συνταχθεί ύστερα από κοινές προτάσεις του υπουργείου, του ΤΕΕ και σχεδόν όλων των φορέων, δηλαδή ένας νόμος κοινής αποδοχής με ικανό χρόνο διαβούλευσης, σε μία εποχή που υπήρχε 20% μέγιστο ποσοστό έκπτωσης, τελικά και σε χρονικό διάστημα 11 ετών απ' τα συνολικά 7 Π/Δ που απαιτούνταν για την εφαρμογή του, δεν υπογράφηκαν τα 5, ενώ σε σύνολο 21 υπουργικών αποφάσεων δεν υπογράφηκαν οι 7. Ο χρόνος λοιπόν που απαιτείται για την ολοκλήρωση της θεσμικής θωράκισης των έργων είναι διαχρονικά μακρύς όπως διαπιστώνουμε ακόμα και στις καλές εποχές. Δεν μπορούμε να συνεχίσουμε έτσι. Αυτό πρέπει να αλλάξει.

Πρόσθετα, πρέπει να παραδεχθούμε ότι παγίως το μεγαλύτερο πρόβλημα για την παραγωγή έργου, μέσα από τη θεσμοθέτηση ενός νομικού πλαισίου, δεν είναι τόσο αυτή κάθε αυτή η νομοθεσία, αλλά οι τρόποι και τα κενά καταστρατήγησής της. Απαιτείται λοιπόν τάχιση και απόλυτη θεσμική θωράκιση, αλλά και συμμόρφωση.

Ο έλεγχος, η λογοδοσία, αλλά και η απόδοση ευθυνών ακόμα και ποινικών σε περιπτώσεις καταστρατήγησης, είναι εκ των ων ουκ άνευ. Στις ΗΠΑ υπήρξαν κυβερνήτες που καταδικάστηκαν επειδή προχώρησαν σε «κακές» υπογραφές συμβάσεων.

Επιπλέον απαιτείται να ξεκαθαρίσει το ζήτημα με τα μητρώα των οικονομικών φορέων, που εμπλέκονται στην παραγωγή δημοσίων έργων. Ζητούμενο παραμένει η ενδυνάμωση του ανταγωνισμού και της ανοικτής αγοράς, αλλά και η επίτευξη διαφάνειας σε όλες τις διαδικασίες. Ζητούμενο παραμένει το πρόβλημα των κατευθυνόμενων αναθέσεων, μέσω του ανεξέλεγκτου κριτηρίου της τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας, ενώ προβληματικό είναι το γεγονός ότι στους καταλόγους των αναθετουσών Αρχών, επιτρέπεται να εγγράφονται μελετητές και εργολήπτες από όλη τη χώρα.

Επιπλέον, πρέπει να ξεκαθαρίσουν ζητήματα που αφορούν στη λειτουργία, τη σύνθεση των επιτροπών, και στην αμοιβή των μελών τους, έτσι ώστε να υπηρετούνται με τους καλύτερους δυνατούς όρους τόσο το πνεύμα του νομοθέτη, όσο και η καλή λειτουργία της αγοράς. Αυτά πρέπει να λυθούν με πίεση προς την κεντρική εξουσία.

Ακόμα και σε επίπεδο ΕΕ υπάρχει μεγάλη συζήτηση μεταξύ της Επιτροπής Εμπορίου και Επιτροπής Ανταγωνισμού, για το τι συμβαίνει με όλες τις διαδικασίες των δημόσιων συμβάσεων. Δηλαδή, το κόστος που έχουν όλες αυτές οι επιτροπές, οι διαδικασίες, οι νομοθετικές πράξεις, η λειτουργία της δικαιοσύνης, σε σύγκριση με το κόστος που θα προέκυπτε εάν γινόταν μία απευθείας ανάθεση έχοντας ως προϋπόθεση τον προσδιορισμό του πραγματικού κόστους των συμβάσεων και των πραγματικών τιμολογίων των έργων. Καθώς και ο χρόνος υλοποίησης των έργων θα ήταν πολύ συμπυκνμένος, και τελικά το δημόσιο αυτό αγαθό που ονομάζεται δημόσιο έργο, θα επιτελούσε τον πραγματικό του σκοπό. Στην Ελλάδα συζητάμε ακόμα για απλά πράγματα. Οι υπουργικές αποφάσεις του 4412 πρέπει να υπογραφούν, να εφαρμοστεί τελικά ολοκληρωμένα ο νόμος, και τότε μπορεί να κριθεί.

Και να έλθουμε αγαπητοί συνάδελφοι στο κρίσιμο ζήτημα των μεγάλων εκπτώσεων: Κανείς δεν μπορεί να προσδιορίσει εάν μία έκπτωση της τάξης του 50%, του 60% ή ακόμα και του 70% είναι μεγάλη ή μικρή, απ' τη στιγμή που δεν έχει προσδιοριστεί το πραγματικό.

Θα σας μεταφέρω όμως ότι με βάση τα επίσημα στοιχεία του ΤΜΕΔΕ για το 2017, με βάση τις εγγυητικές επιστολές: Από τις 50.154 εγγυητικές επιστολές που εκδόθηκαν το 2017, οι 42.129 αφορούσαν εγγυητικές επιστολές συμμετοχής, δηλαδή ποσοστό 83,99%. Οι 6.799 αφορούσαν εγγυητικές επιστολές καλής εκτέλεσης, δηλαδή ποσοστό 13,56%. Οι 927 αφορούσαν εγγυητικές επιστολές δεκάτων, δηλαδή ποσοστό 1,85%. Οι 299 αφορούσαν εγγυητικές επιστολές προκαταβολής, δηλαδή ποσοστό 0,84%.

Και μιλάμε για 30.000 μέλη, 5.500 τεχνικές εταιρίες, τη ραχοκοκαλιά της ελληνικής οικονομίας

Δεν είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς πως αυτό το «ράλι» προσφορών και η σημαντική συρρίκνωση της επαγγελματικής ύλης στον κατασκευαστικό τομέα, οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια σε πολύ μεγάλες εκπτώσεις και υπογραφές συμβάσεων έργου κάτω του κόστους, που με τη σειρά τους δημιουργούν έναν απόλυτο συστημικό κίνδυνο

Πρέπει να έρθουμε αντιμέτωποι με την πραγματικότητα, και να διαφυλάξουμε την υγιή λειτουργία του κλάδου μας, καθώς για τις τεράστιες αυτές εκπτώσεις υπεύθυνη δεν είναι μόνο η Πολιτεία, που σαφώς φέρει ευθύνες, αλλά και οι ίδιες οι εταιρίες του κλάδου.

Αν οι ίδιοι δεν φροντίσουμε για τα του οίκου μας, τότε δεν μπορούμε να περιμένουμε από κανέναν και τίποτα να μας σώσει. Η αυτοδέσμευση και η αυτορρύθμιση είναι ενδείξεις ευφυΐας και προϋποθέσεις επιβίωσης του κλάδου.

Για την αντιμετώπιση του φαινομένου, απαιτείται άμεσα η σύνταξη των νέων σύγχρονων τιμολογίων, με βάση τα πραγματικά κόστη της αγοράς, την καινοτομία, την γνώση των τοπικών συνθηκών, τις νέες τεχνολογίες, τα οποία θα είναι αναρτημένα σε ηλεκτρονική μορφή, με πλήρη πρόσβαση από όλους τους συντελεστές υλοποίησης των έργων.

Έτσι μόνο ξεκαθαρίζεται προς κάθε κατεύθυνση ότι οι ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές μπορούν να προσδιοριστούν με διαφάνεια, στη βάση του πραγματικού κόστους. Απαιτούνται συντονισμένες και κοινές δράσεις του τεχνικού κόσμου, πολιτική βούληση, αλλά και τεχνογνωσία, η οποία όμως δε λείπει. Να βελτιωθεί άρδην η κατάσταση που επικρατεί και αποβαίνει σε βάρος της ποιότητας των δημοσίων έργων, της αγοράς, των εργαζομένων και του δημοσίου συμφέροντος.

Ξεκάθαρα, με βάση τη διεθνή εμπειρία, η κατακύρωση ενός έργου σε τιμές από 10% έως 25% κάτω του κόστους είναι, με μαθηματική ακρίβεια, ζημιογόνος

Επίσης, η πρόβλεψη της οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αιτιολόγηση της «ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς», η οποία και ενσωματώνεται στο δίκαιο των επιμέρους κρατών, εάν δεν συνδυαστεί με ηλεκτρονικά – διαδραστικά τιμολόγια υπολογισμού των αντίστοιχων τιμών μονάδας, ώστε να προσδιορίζεται μονοσήμαντα και με σαφήνεια το πραγματικό – ανελαστικό κόστος του έργου, θα αποτελέσει ένα ακόμη ευχολόγιο στην γενικότερη γραφειοκρατία των Βρυξελλών

Η εμπέδωση συνθηκών διαφάνειας και λογοδοσίας και η επίσπευση της θεσμικής τους θωράκισης, μπορούν να δώσουν νέα πνοή στον κλάδο, ώστε να έχουμε πραγματικό αποτέλεσμα σε πραγματικό χρόνο.

Αρκεί να υπάρχει η βούληση. Υπογραμμίζω ότι στο εξωτερικό, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου μέλη των αναθετουσών αρχών βρέθηκαν ενώπιον της δικαιοσύνης για αντίστοιχες περιπτώσεις ΑΧΠ. Πρέπει να κάνουμε ένα θαρραλέο βήμα. Να θεσμοθετηθεί ο Έλεγχος και η παρακολούθηση όλων των συντελεστών για την ορθή πορεία υλοποίησης των

έργων μετά την υπογραφή της εκάστοτε σύμβασης. Δυστυχώς στην Ελλάδα όλη η «σκόνη σηκώνεται» μέχρι να συμβασιοποιηθεί ένα έργο. Από εκεί και πέρα, σε πολλές περιπτώσεις χάνεται ο έλεγχος. Και ακριβώς εκεί είναι το σημείο που χάνεται η εμπιστοσύνη και η αξιοπιστία.

Είναι εξαιρέσεις αυτές οι εταιρίες, που δυστυχώς όμως ζημιώνουν όμως την πλειοψηφία των εταιρειών και των συναδέλφων μας. Αυτή η κατεύθυνση, αυτή η **νέα κανονικότητα**, πρέπει να είναι ο στόχος μας.

Διαπιστώνουμε ότι μένουν πολλά να γίνουν. Δεν πρέπει όμως να υποτιμούμε αυτά που έγιναν και εξελίσσονται στη σωστή κατεύθυνση. Η ίδρυση του Ταμείου Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων, αποτελεί μία κατάκτηση στη «λαίλαπα» που βιώσαμε. Ούτε αυτονόητη, ούτε εύκολη υπήρξε. Υπενθυμίζω ότι μέσα από ένα ασφαλιστικό ταμείο, το ταμείο των επιστημόνων, το ΕΤΑΑ, και μέσα από τη χρεοκοπία του ασφαλιστικού συστήματος, που αντιστοιχούσε σε αναλογιστικό έλλειμμα της χώρας πλέον των 800 δις ευρώ, ως τεχνικός κόσμος, βρεθήκαμε να διαχειριζόμαστε όχι ένα φορέα, αλλά μόνο μία διεύθυνση εγγυοδοσίας και πιστοδοσίας του πρώην τομέα Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων.

Κατορθώσαμε με πολύ κόπο, με τις τεκμηριωμένες προτάσεις μας, με τη συμβολή της πολιτείας, όλων των συναδέλφων μηχανικών, και ιδιαίτερα αυτών που βρίσκονται στην κεντρική πολιτική σκηνή, και βέβαια την έμπρακτη συμπαράσταση του ΤΕΕ, να δημιουργήσουμε ένα φορέα, που μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά στην ανάκαμψη της αγοράς.

Έχοντας διανύσει το σκληρό, επιτρέψτε μου να πω, διάστημα των έξι μηνών, από την ψήφιση του νόμου 4387 στις 12/5/2016, μέχρι την 1/1/2017, ευτυχώς με την πολύ καλή σε συνεργασία με το εποπτεύον υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Κοινωνικής Ασφάλισης, και παρόλα τα προβλήματα και το πραγματικό γεγονός της μη ύπαρξης ισολογισμών του ΤΣΜΕΔΕ από το 2008 ως το 2016, καταφέραμε να προχωρήσουμε απρόσκοπτα στο μετασχηματισμό της Διεύθυνσης Εγγυοδοσίας και Πιστοδοσίας με μόνο 5 υπαλλήλους, που στην πορεία μάλιστα έγιναν 4, σε Ταμείο Εγγυοδοσίας και Πιστοδοσίας και την έκδοσης της 1^{ης} Εγγυητικής στις 12/1/2017.

Σήμερα το ΤΜΕΔΕ αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο του Τεχνικού Κόσμου. Τόσο εγώ προσωπικά, όσο και το σύνολο των ικανών και άξιων στελεχών της νέας Διοικούσας Επιτροπής του Ταμείου, έχουμε θέσει σε εφαρμογή ένα συγκροτημένο σχέδιο. Στόχος και στρατηγική επιλογή μας είναι η ουσιαστική συμβολή του Ταμείου στην επανεκκίνηση της οικονομίας.

Η ολοκλήρωση όλων των ψηφιοποιημένων ηλεκτρονικών υπηρεσιών, ο εκσυγχρονισμός αλλά και εξορθολογισμός του Κανονισμού Εγγυοδοσίας και Πιστοδοσίας, η εξωστρέφεια και η διαφάνεια είναι τομείς, πάνω στους οποίους, εργαζόμαστε συστηματικά.

Το Τ.Μ.Ε.Δ.Ε., κάνοντας καθοριστικά βήματα για την διευκόλυνση των μηχανικών και της αγοράς μετατρέπεται σε πάροχο ολοκληρωμένων ψηφιακών υπηρεσιών, με τις υπηρεσίες: e-Πρωτόκολλο, e-Εγγυητικές, e-Εγκυρότητα, καθώς και τη νέα e-Διακηρύξεις. Έχουμε όμως πολλά ακόμη να λύσουμε: συνεχίζουμε να διεκδικούμε τις επιστροφές των πρόσθετων εγγυήσεων χρημάτων, που έχουν καταβληθεί πριν την έναρξη λειτουργίας του Τ.Μ.Ε.Δ.Ε. την 1/1/2017 και που σήμερα βρίσκονται στον ΕΦΚΑ, 7,5 εκατομμύρια ευρώ συναδέλφων, που δεν μπορούν να επιστραφούν. Εργαζόμαστε για την

ψηφιοποίηση του αρχείου των παλαιών εγγυητικών, προχωρούμε στον εκσυγχρονισμό του υφιστάμενου Κανονισμού Εγγυοδοσίας και Πιστοδοσίας του Φορέα μας, σε συνεργασία με τον πανευρωπαϊκό Φορέα Εγγυοδοσίας A.E.C.M., υιοθετώντας τις καλύτερες διεθνείς πρακτικές, τη σύνθεση των προτάσεων για συνέργειες με το ΕΤΕΑΝ και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Ενώ διεκδικούμε αταλάντευτα την ολοκλήρωση της μεταβίβασης περιουσίας του Τ.Μ.Ε.Δ.Ε.

Κλείνοντας θα ήθελα να τονίσω ότι με βάση τα συμπεράσματα και την ιεράρχησή τους, να συμβάλλουμε όλοι έτσι ώστε να έχουμε πραγματικά αποτελέσματα σε πραγματικό χρόνο.